

7 kwietnia 2011

Bezczynność zabija.

**Bakterie odporne na antybiotyki nadal liczne w Europie –
alarmuje WHO w związku ze Światowym Dniem Zdrowia**

Szacuje się, że każdego roku w samej Unii Europejskiej ponad 25.000 osób umiera w wyniku zakażeń bakteryjnych wywołanych przez szczepy odporne na działanie antybiotyków nabytych podczas pobytu w szpitalu. W Europejskim Regionie WHO, który uwzględnia 53 kraje, całkowita liczba tego typu zakażeń nie jest znana z powodu niedostępności danych, lecz wiele wskazuje na to, że sytuacja jest jeszcze poważniejsza, niż pokazują szacunkowe dane. Lekarze i naukowcy w całym Regionie obawiają się, że w wyniku niefrasobliwego stosowania antybiotyków dojdzie do sytuacji alarmowej oraz dalszego szerzenia się zakażeń niepoddających się działaniu antybiotyków. W takiej sytuacji może nam grozić powrót do ery przedantybiotykowej, gdzie nieskomplikowane zakażenia okażą się odporne na leczenie, a rutynowe operacje i zabiegi mogą stanowić zagrożenie dla życia.

Z okazji Światowego Dnia Zdrowia 2011, pod hasłem „Brak działań dziś, brak leków jutro” WHO/Europa zwraca uwagę na realne ryzyko utraty właściwości leczniczych przez antybiotyki ratujące życie oraz podkreśla potrzebę obniżenia poziomu samozadowolenia, niewiedzy oraz nieodpowiedzialności. WHO zwraca się do wszystkich najważniejszych zainteresowanych stron, łącznie z decydentami i osobami odpowiedzialnymi za planowanie, obywatelami i pacjentami, lekarzami wypisującymi recepty, weterynarzami, rolnikami, farmaceutami oraz branżą farmaceutyczną, aby stosować antybiotyki w odpowiedni i odpowiedzialny sposób, tak, aby jak najskuteczniej przeciwdziałać nabywaniu przez drobnoustroje oporności na antybiotyki.

„Musimy alarmować, że znajdujemy się w krytycznym momencie, kiedy to oporność na działanie antybiotyków osiąga bezprecedensowy poziom, a nowe antybiotyki nie będą dostępne na czas” – twierdzi Zsuzsanna Jakab, Dyrektor Generalny WHO ds. Europy. „Antybiotyki są niezwykle cennym odkryciem, lecz traktujemy je jako pewnik, nadużywamy i stosujemy w niewłaściwy sposób. Już w tej chwili istnieją superbakterie, które nie reagują na żadne leki. Biorąc pod uwagę rozwój turystyki i wymiany handlowej w Europie i na

całym świecie, powinniśmy być świadomi, że dopóki wszystkie państwa nie rozwiążą tego problemu, żaden kraj nie może czuć się bezpieczny.”

Odpowiedź WHO Europa

Pojawienie się oporności drobnoustrojów na antybiotyki stanowi złożony problem wynikający z wielu wzajemnie powiązanych czynników i wymagający pilnej interwencji międzysektorowej. Antybiotyki należą do najważniejszych czynników o aktywności przeciwdrobnoustrojowej. Biorąc to pod uwagę, WHO Europa współpracuje z Krajami Członkowskimi nad stosowaniem procedur nadzoru nad zjawiskami oporności na antybiotyki, racjonalnym stosowaniem antybiotyków, profilaktyką i kontrolą zakażeń oraz badaniami i innowacjami. WHO planuje rozszerzyć zakres swoich działań i opracowała strategiczny plan działań, który zostanie przedstawiony wszystkim ministrom zdrowia w Regionie podczas rocznego spotkania organu nadzorującego we wrześniu 2011 roku. WHO Europa prowadzi bliską współpracę z instytucjami Unii Europejskiej, takimi jak Komisja Europejska, Europejskie Centrum Zapobiegania i Kontroli Zakażeń oraz Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz z instytutami zdrowia publicznego, takimi jak Krajowy Instytut ds. Zdrowia Publicznego i Środowiska (RIVM) w Holandii oraz organizacje pozarządowe, np. ReAct w Szwecji.

Niektóre kraje europejskie podjęły kroki w celu zwalczania oporności na antybiotyki. W wielu państwach europejskich nie ma jednak żadnych przepisów krajowych dotyczących stosowania antybiotyków: antybiotyki podawane są zdrowym zwierzętom jako promotory wzrostu lub w celu zapobiegania chorobom, a spółki komercyjne prowadzą nieodpowiedzialne akcje promocyjne. W zbyt wielu krajach antybiotyki są ogólnodostępne, – można je kupić bez recepty i dowolnie stosować. Ponadto lekarze często przepisują antybiotyki zbyt pochopnie i w niewłaściwy sposób, a pacjenci stosują je w zakażeniach wirusowych, takich jak grypa oraz popularne przeziębienie, na które antybiotyki nie działają.

Ankieta przeprowadzona w 21 krajach wschodniej części Regionu Europejskiego wykazała, że w 14 z nich zakup antybiotyków bez recepty jest powszechną praktyką. Zaledwie 7 z 21 krajów posiada narodowy plan działań zapobiegających rozprzestrzenianiu się oporności na antybiotyki, także w 7 krajach istnieją narodowe komitety koordynujące. Mniej niż połowa ankietowanych państw posiada wytyczne krajowe dotyczące higieny rąk w zakładach opieki zdrowotnej, a zaledwie jedna trzecia – krajowy system nadzorowania i bazę danych oporności na antybiotyki.

Kampanie edukacyjne skutecznie przedstawiają problem nadużywania antybiotyków, a niektóre kraje mogą wykazać stały spadek zużycia antybiotyków skutkujący ograniczeniem oporności na leki wśród drobnoustrojów. Rygorystyczne zapobieganie zakażeniom oraz programy kontroli w zakładach opieki zdrowotnej, poczynając od zwykłej higieny rąk, znacząco redukują np. występowanie *Staphylococcus aureus* (gronkowca złocistego opornego na metycylinę, MRSA), bakterii szpitalnej budzącej największe obawy wśród pacjentów i personelu medycznego.

Oporność szerząca się drogą pokarmową oraz środowisko

Bakterie odporne na antybiotyki posiadające geny oporności mogą przenosić się na ludzi podczas zajmowania się zwierzętami hodowlanym lub z żywności, podczas jej obróbki i spożywania. Wynika to z nadużywania lub niewłaściwego stosowania antybiotyków w celu zapobiegania chorobom lub stymulowania wzrostu zwierząt hodowlanych. W niektórych krajach zużycie antybiotyków w weterynarii przewyższa zużycie w medycynie ludzkiej. Niektóre antybiotyki, takie jak ciprofloksacyna, mające kluczowe znaczenie w leczeniu ludzi, są szeroko stosowane przez weterynarzy u zwierząt hodowlanych, co powoduje nabywanie oporności na lek i brak skuteczności w leczeniu zakażeń u ludzi. Mimo, że w 2006 roku, stosowanie antybiotyków do stymulacji wzrostu zostało zakazane w Unii Europejskiej, nie wszystkie kraje Regionu Europejskiego WHO stosują się do tych zaleceń. Występowanie zakażeń wywołanych opornymi na leki szczepami *Salmonella* oraz *Campylobacter*, bakteriami pochodzącymi z żywności, można bezpośrednio powiązać ze stosowaniem antybiotyków u zwierząt hodowlanych.

Nowe antybiotyki

Wraz z rozprzestrzenianiem się oporności bakterii na antybiotyki w krajach Europy istnieje konieczność poszukiwania nowych antybiotyków, gdyż coraz częściej notuje się zakażenia uogólnione (zakażenia łożyska krwi) trudne do leczenia nawet za pomocą antybiotyków tzw. ostatniej szansy, takich jak karpabenemy. Przykładem obrazującym te sytuacje jest rozpowszechnianie się szczepów bakteryjnych wytwarzających metalo-beta-laktamazę New Delhi-1 (NDM-1), enzym rozkładający karpabenemy. Czarny scenariusz zakłada rozprzestrzenianie się na całym świecie bakterii posiadających geny oporności, co skutkuje znacznym ograniczeniem puli antybiotyków do leczenia zakażeń. Poważny problem stanowi również rozprzestrzenianie się gruźlicy wielolekoopornej we wschodniej części regionu, zagrażające życiu wielu osób.

Wydarzenia

7 kwietnia 2011 roku WHO Europa rozpoczyna nową strategię regionalną przeciwdziałania narastaniu oporności na antybiotyki. Wydarzenia w ramach Światowego Dnia Zdrowia prowadzone w całym Regionie Europejskim będą obejmować konferencje prasowe lub spotkaniami techniczne: w Moskwie – skierowane do krajów rosyjskojęzycznych, w Londynie – aby zaznaczyć pojawienie się nowych mechanizmów oporności na antybiotyki, w Strassburgu – w celu promowania potrzeby zajęcia się problemem braku antybiotyków, w Kijowie w celu podkreślenia pilnej potrzeby zajęcia się problemem gruźlicy wielolekoopornej, w Kopenhadze – w celu promowania ostrożnego stosowania antybiotyków i zapobiegania zakażeniom oraz w Rzymie, gdzie zostanie udostępniona nowa publikacja *Zwalczanie oporności na antybiotyki z perspektywy bezpieczeństwa żywności w Europie*.

Arkusze informacyjne

Arkusze informacyjne oraz inne informacje dostępne są na stronie WHO Europa (<http://www.euro.who.int/whd2011>).

W celu uzyskania dalszych informacji prosimy o kontakt:

Bernardus Ganter
Starszy Doradca, Choroby Zakaźne
Biuro Regionalne WHO w Europie
Tel. komórkowy: + 45 07 92 18 98 09
E-mail: bga@euro.who.int

Hilde Kruse
Menadżer Programu, Bezpieczeństwo Żywności
Europejskie Centrum WHO ds. Środowiska i Zdrowia, Rzym
Biuro Regionalne WHO w Europie
Tel.: +39 064877525
E-mail: hik@ecr.euro.who.int

Kees de Joncheere
Technologia Farmaceutyków i Zdrowia
Biuro Regionalne WHO w Europie
Tel.: +45 39 17 14 32
E-mail: cjo@euro.who.int

Viv Taylor Gee
Doradca ds. Komunikacji
Biuro Regionalne WHO w Europie
Tel.: + 45 39 17 12 31
Tel. komórkowy: +45 51 16 20 96/+45 2272 3691
E-mail: vge@euro.who.int